

Odgojna funkcija slikovnice i njezina primjena u vrtiću i obitelji

Višković, Denise Klara

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:918105>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DENISE KLARA VIŠKOVIĆ

ODGOJNA FUNKCIJA SLIKOVNICE I NJEZINA PRIMJENA U VRTIĆU I OBITELJI

Završni rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DENISE KLARA VIŠKOVIĆ

ODGOJNA FUNKCIJA SLIKOVNICE I NJEZINA PRIMJENA U VRTIĆU I OBITELJI

(Završni rad)

JMBAG: 0303078093, izvanredni student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij Predškolski odgoj

Predmet: Dječja književnost

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti

Mentor: izv. prof. dr. sc. Kristina Riman

Pula, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Denise Klara Višković, kandidat za prvostupnika Preddiplomskog stručnog studija Predškolskog odgoja, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

DENISE KLARA VIŠKOVIĆ

U Puli, 6.11.2020. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Denise Klara Višković dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Odgojna funkcija slikovnice i njezina primjena u vrtiću i obitelji, koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 6.11.2020.

Potpis

DENISE KLARA VIŠKOVIĆ

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DJEČJA KNJIŽEVNOST	2
3. SLIKOVNICA	4
3.1. Likovni izraz u slikovnicama	6
3.2. Tekst u slikovnicama	6
4. POČECI POVIJESNOG RAZVOJA SLIKOVNICA U HRVATSKOJ.....	7
5. FUNKCIJE SLIKOVNICE.....	9
6. VRSTE SLIKOVNICA	11
7. ODGOJ.....	13
8. ODGOJNA ULOGA SLIKOVNICE	15
9. PRIMJENA SLIKOVNICE	16
9.1. Primjena slikovnice u vrtiću	16
9.2. Primjena slikovnice u obitelji.....	17
10. VAŽNOST ČITANJA SLIKOVNICA DJECI	18
11. ULOGA ODGAJATELJA U KORIŠTENJU SLIKOVNICE U VRTIĆU	19
12. PRIJEDLOG AKTIVNOSTI KORIŠTENJA SLIKOVNICE U VRTIĆU	20
13. PRIJEDLOG AKTIVNOSTI KOJE SE MOGU PROVESTI PRI KORIŠTENJU SLIKOVNICE U KRUGU OBITELJI	24
14. ZAKLJUČAK.....	28
LITERATURA	29
SAŽETAK	30
SUMMARY	32

1. UVOD

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće u svom životu te prva knjiga s kojom ono ima doticaj. Stoga se likovnica od velike važnosti za poticanje djetetova razvoja. Djeca se kroz slikovnicu poistovjećuju s likovima, pokušavaju razumijeti njihove misli i osjećaje, uče kroz njihove pogreške te slave njihove uspjehe, pokušavaju sami odgovoriti na postavljena pitanja kroz slikovnicu. Kvalitetan razvoj djeteta se ne temelji samo na čitanju slikovnice, već je veoma bitno i da se potkrijepi raznim govornim i slušnim poticajima.

S obzirom na brojne pozitivne utjecaje koje slikovnica može imati u dječjem razvoju, u radu se promatra odgojna funkcija slikovnice, te primjena slikovnice u ustanovama ranog odgoja i obrazovanja. Cilj rada je prikazati mogućnosti korištenja slikovnice u neposrednom radu s djecom na temelju spoznaja o tome koje su značajke slikovnice i kako one mogu pridonijeti odgojnom radu s djecom.

2. DJEČJA KNJIŽEVNOST

Na pitanje to je dječja književnost, ima različitih odgovora. Primjerice, za neke je dječja književnost skup knjiga u dječjim knjižnicama ili skup knjiga na dječjim policama u knjižarama. S druge strane, za neke je dječja književnost skup svih dječjih knjiga koje su oni čitali u djetinjstvu, za neke su to knjige koje danas čitaju djeca. Na kraju, svatko ima svoje mišljenje, jedni tvrde da je dječja književnost primarno zabava, dok s druge strane tvrde da je pouka. Jedni tvrde da je umjetnost, dok drugi tvrde da je dječja književnost samo priprema za umjetnost (Hameršak i Zima 2015).

Autori Crnković i Težak (2002) definiraju dječju književnost kao književnost namijenjenu djeci. To je posebni dio književnosti koji po formi i tematici odgovara dječjoj dobi te ih gotovo isključivo ili najviše čitaju djeca. Autori su ih svjesno namijenili djeci, no postoje iznimke, tj. knjige koje autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena postale prikladne za dječju dob.

Definicija književnosti sadrži tri elementa: književnost, djeca i namjena. Prvi pojam u definiciji koju Crnković i Težak (2002) problematiziraju i objašnjavaju je književnost. Kao i književnost za odrasle dječja je književnost umjetnost riječi, odnosno, za nju vrijede sve odrednice kojima se označuje književnost kao umjetnost. Pojam djece u definiciji odnosi se na ljude koji još nisu dosegli dovoljno zreli stupanj tjelesnog i društvenog razvoja. Djeca mogu biti ograničena u tjelesnim mogućnostima, u iskustvu i znanju te u poznavanju jezika u usporedbi s odraslima. Dječji pogled na svijet, interesi, percepcija i osjećajnost, drugačiji su u odnosu na odrasle. Treći element koji Crnković i Težak (2002) problematiziraju je kriterij namjene. Ako knjiga svojom tematikom privlači dijete i odgovara njegovim interesima znači da je njemu i namijenjena. Obično egzistiraju tri karakteristike ukoliko neka knjiga pripada dječjoj književnosti; napisao ju je dječji pisac, izdao ju je dječji nakladnik te je stigla u knjižnice na police knjiga namijenjenih djeci. Crnković i Težak (2002) navode dvije glavne vrste dječje književnosti. Prvoj vrsti pripadaju: slikovnica, dječja poezija, priča, dječji roman. Drugoj vrsti pripadaju: basne, roman o životinjama, avanturistički roman, povijesni roman, znanstvena fantastika, putopisi te biografska djela. Postoji razlika između prve i druge vrste. Prva skupina književnih vrsta zadovoljava sve tri karakteristike, tj., napisao ih je dječji pisac, izdao dječji nakladnik, te se u knjižnicama nalazi na policama knjiga namijenjenih djeci. Druga skupina ne

zadovoljava te tri karakteristike, iz razloga što nije namijenjena djeci, već su je djeca prisvojila.

3. SLIKOVNICA

Martinović i Stričević (2011) navode kako je slikovnicu vrlo teško definirati. Većina definicija slikovnice često se zadržava na onoj osnovnoj razini, naprimjer da je slikovnica prva knjiga djeteta, odnosno dječja knjiga *par excellence*, te daje mnoga nerazrađena tumačenja.

Batarelo Kokić (2005) se poziva na Američko udruženje knjižničara, ALA, iz 2008.godine, koje predlaže da se slikovnice za djecu razlikuju od drugih ilustriranih knjiga iz razloga što omogućuju vizualno iskustvo za djecu. Navode kako slikovnica sadržava tijek priče, teme ili pojmovni okvir koji se razvija kroz slijed slika te time sačinjava knjigu.

Branka Hlevnjak (2000) navodi kako je slikovnica zbir malenih slika, odnosno, malene slike nazivamo minijaturama, odnosno ilustracijama. „Iako dijete prvu pisanu riječ možda susreće na kutiji od igračke, nekom odjevnom predmetu, natpisu na svjetlećoj reklami ili drugdje, slikovnica je, ako ne prvi, onda zasigurno najbogatiji izvor pisane riječi s kojim se dijete može susresti u ranom djetinjstvu. Jedno od najopćenitijih tumačenja slikovnice jest da je ona knjiga za djecu koja se sastoji pretežno od slika ili samo od slika ili crteža. Međutim zbog različitih oblika i materijala od kojih može biti napravljena te zbog funkcija koje ju karakteriziraju, primjerenije ju je odrediti kao prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci“ (Martinović i Stričević 2011: 39-40). Slikovnica je prva djetetova knjiga s kojom dijete ima doticaj, a njezin sadržaj i ilustracije privlače djetetovu pažnju, te mu ona pomaže u otkrivanju svijeta. Ona potiče djetetov razvoj, stoga je potrebno čitati djeci od najranije dobi te ih potkrijepiti raznim jezično-govornim i slušnim poticajima. Djeca zapažaju slike prije govora, stoga, slikovnica već u najmlađem uzrastu potiče na razmišljanje i verbalno izražavanje, razvija maštu, utječe na emocionalni razvoj i usvajanje estetskih stavova. No međutim, mnogi zamjenjuju slikovnicu ilustriranom knjigom. Ilustrirana knjiga koristi ilustracije kako bi se bolje pojasnio tekst u knjizi, dok slikovnica najveći naglasak stavlja na sliku, jer se upravo njome izražava najbitniji dio misli (Crnković i Težak 2002).

Nadalje, autori Crnković i Težak (2002) slikovnicu smatraju *par excellence*, što ju u doslovnom prijevodu označava izvanrednom, savršenom. Kako mnogi kažu da je slikovnica prva djetetova knjiga, upravo iz tog razloga kvalitetna slikovnica mora biti dobro ilustrirana te mora imati kvalitetan tekst. Kroz slikovnicu, djeca razvijaju svoju

maštu, potiču kreativnost, doživljavaju osjećaje uče boje, slova, brojke. Slikovnica je karakteristična vrsta dječje književnosti te zbog uporabe dva koda komunikacije, likovnog i jezičnog, ima prednosti kod male djece. Slikovnica je kombinacija likovnog i književnog izraza te je vrlo teško odgovoriti što je od toga dvoje važnije. Ne treba smetnuti s uma kako postoje slikovnice bez riječi ili s vrlo malo riječi, no ne postoje slikovnice bez slike.

Kriteriji za odabir slikovnice su estetski kriterij, kriterij primjerenosti, spoznajni kriterij, etički i pedagoški kriterij, odgojno-obrazovni kriterij i umjetnički doživljaj.

Estetskom kriteriju slikovnice spadaju prvenstveno dimenzije slikovnice koje moraju odgovarati dječjim rukama, tekst u slikovnicama mora biti krupan, jasan i pisan u stihu, korice moraju biti tvrdog uveza, a materijal slikovnice čvrst i oblikih uglova. Ilustracije moraju biti jednostavne, jednostavnih linija i bez suvišnih detalja te se moraju koristiti osnovne boje.

Prema kriteriju primjerenosti, svaka slikovnica je primjerena za djecu određene dobi, sadrži malo teksta koji može opisivati svakodnevne životne radnje, imenovati stvari, osobe i pojave, te poticati dijete na priču i uočavanje.

Kod spoznajnog kriterija veoma je bitan razvoj samostalnosti kod djece, razvoj opažanja i koncentracije, razvoj vizualne percepcije te proširivanje znanja o osnovnim životnim radnjama.

Etičkom i pedagoškom kriteriju pripadaju stjecanje spoznaja o okolini, osnovnim životnim potrebama i radnjama, razvoj pozitivnog stava te učenje o tome što je dobro i prihvatljivo.

Za odgojno-obrazovni kriterij je bitan razvoj osjećaja za jezik, stjecanje informacija o bojama, veličinama, skladu, proširivanje dječjeg rječnika te učenje o svijetu oko sebe i o samom sebi.

Posljednji kriterij je umjetnički doživljaj, odnosno, uspostavljanje odnosa između djeteta i lika u slikovnici, djelovanje slikovnice na dječje osjećaje, utjecanje slikovnice na stav djeteta, te djetetovo razvijanje interesa za knjigu i ljubav prema čitanju (Martinović i Stričević 2011).

3.1. Likovni izraz u slikovnicama

Slikovnica je jedno od prvih likovnih djela kojim se dijete susreće, stoga trebamo paziti na njen estetski izgled i edukativnu vrijednost. Likovni izraz u slikovnicama mora biti prije svega zanimljiv, jasan i treba voditi računa o bojama i dinamici crteža, zato što dijete slikovnicu najprije gleda kao igračku, a tek onda kao knjigu. Također, dijete najprije uoči intenzivnije boje te najčešće odabire žutu, plavu, crvenu i zelenu. Ilustrator, svojim likovnim govor, glavni je posrednik između djetetova života i svijeta umjetnosti. Ilustracija je nužan sastavni dio slikovnice koji razvija fantaziju, predodžbeni svijet te sposobnost vizualnog predočavanja. Dobra ilustracija potiče razvijanje mašte i emocija kod djeteta, stoga je ona nužan sastavni dio literalnog djela za djecu, te kroz likovni izraz djeca prikazuju svoj stupanj zrelosti, emocije i razumijevanje literalnog teksta. Djeca mogu i sama ilustrirati tekst. Tekst mora biti jasan i razumljiv, kako bi ga dijete lakše interpretiralo. Dijete kroz likovni izraz prikazuje stupanj svoje intelektualne sposobnosti, zrelosti, emocije, te razumijevanje samog literalnog teksta. Tim načinima i postupcima, motiviramo djecu te ih emocionalno pripremamo za upotrebu knjiga, te razvijamo senzibilitet za ilustracije (Kos-Paliska 1997).

3.2. Tekst u slikovnicama

Veoma je bitno da dijete dođe u doticaj s pismenošću prije nego počinje čitati i pisati. Obično se dijete susreće sa prvim riječima na igračkama, odjeći, reklamama. No, međutim, slikovnica je najbolji i najbogatiji izvor prvih pisanih riječi za djecu. Tekst u slikovnicama mora biti sastavljan od tipičnih dječjih riječi kojima se oni izražavaju, prikazivanjem svakodnevnih predmeta u dječjem životu, kao što su naprimjer, odjeća, obuća, hrana, predmetima iz njihove neposredne blizine, kao što su, stolice, stolići, ormarići, krevetić, te predmetima kojima se dijete igra, kao što su, igračke, lutke, lopte. Rečenice u tekstu slikovnica moraju biti kratke i jasnog značenja, te moraju biti jednostavne kako bi ih djeca mogla razumijeti (Martinović i Stričević 2011).

4. POČECI POVIJESNOG RAZVOJA SLIKOVNICA U HRVATSKOJ

U početku su slikovnice koje su bile objavljivane u Hrvatskoj bile prevedene s njemačkog ili engleskog jezika, ili su hrvatski autori pisali tekstove prema ilustracijama. Trebalo je proći dugo vremena dok su se pojavili hrvatski ilustratori koji su bili spremni izrađivati ilustracije za slikovnice. Prema popisu knjiga koji je objavljen u kalendaru Danici iz 1880. godine, između ostalog bio je i niz ilustriranih knjiga za djecu. Knjige s tog popisa nisu sačuvane no možemo pretpostaviti da je bar jedna od njih bila slikovnica te da je objavljena prije 1880. (Batinić i Majhut 2001).

Hameršak i Zima (2015) navode kako je najstarija sačuvana slikovnica u Hrvatskoj *Domaće životinje*. Napisao ju je Josip Milaković, objavljena je u Zagrebu 1885. godine od strane nakladnika Albrechta i Fiedlera. Slike je ilustrirao njemački ilustrator Heinrich Leutemann, te su one litografirane u Stuttgartu. Slike prikazuju realistički ilustrirane domaće životinje.

Prema dostupnim podacima prvom kompletnom hrvatskom slikovnicom možemo podrazumijevati *Dječju čitanku o zdravlju* koju je ilustrirao Vladimir Kirin, tekst je napisala Ivana Brlić-Mažuranić, objavljena je 1927. godine, iako je taj tekst nepotpisan. Još uvijek se slikovnice nerijetko izdavaju bez navođenja osnovnih podataka ili čak bez imena nakladnika. „Kasno pojavljivanje domaćih ilustratora vjerovatno je, s jedne strane, rezultat njihove nezainteresiranosti za takvu vrstu angažmana, te s druge strane, već dobro uhodanoga posla pribavljanja stranih ilustracija“ (Batinić i Majhut 2001:40). Hameršak i Zima (2015) navode kako je to ujedno i najstarija dostupna hrvatska slikovnica u užem smislu.

Međutim, najnovija istraživanja prikazuju pomicanje donjih granica početaka produkcije hrvatskih slikovnica prema sredini 19. stoljeća kada je Hartman 1863. godine objavio slikovnicu *Domaće životinje i njihova korist*, no ona nije sačuvana. Iznimka je njegova slikovnica *Mala Zvernica* koja je objavljena 1864. godine te je postala dio fonda Hrvatskog centra za dječju knjigu u Zagrebu. Bogoslav Šulek, 1860.godine u svoj njemačko-hrvatski rječnik uvrštava pojam *Bilderbuch*, što u prijevodu znači „slikaruša, knjiga sa slikami“ (Hameršak i Zima 2015).

Batinić i Majhut (2001) navode postojanje dvaju problema prilikom praćenja izdavanja slikovnice. Prvi problem predstavljaju nakladnici koji često nisu otiskivali godinu izdanja knjige. Nadalje, problemom se smatra što određeni broj najranijih

slikovnica nije sačuvan te se samo na temelju reklamnih popisa nakladnika stiglo do podataka u njihovoj egzistenciji.

5. FUNKCIJE SLIKOVNICE

Martinović i Stričević (2011) tvrde kako su slikovnice nastale s definiranim ciljem i svrhom, kako bi prvenstveno zabavile dijete a potom ga i poučile. Knjiga za djecu obuhvaća različite potencijale za djelovanje na svoje recipijente, tj. shvaćanje knjige za djecu kao pomagalo koje može vidno utjecati na razvoj djeteta.

Čačko (2000) ističe da slikovnica može imati pet funkcija: informacijsko-odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku te zabavnu. Kako bi sve funkcije bile zadovoljene, slikovnica djetetu mora pružiti zabavu, tj. zabavna funkcija je često temelj za ostvarivanje ostalih funkcija. Martinović i Stričević (2011) navode još jednu funkciju slikovnice, a to je govorno-jezična funkcija.

Informacijsko-odgojna funkcija je ona funkcija kroz koju će dijete u slikovnici dobiti odgovor na mnoga pitanja koja postavlja roditeljima ili samom sebi, a dobit će i uvid u probleme kojih dosada nije bilo svjesno. Nadalje, Čačko (2000) navodi kako informacijsko-odgojna funkcija slikovnice pomaže djetetu razumjeti kauzalne veze među stvarima i pojavama, a ujedno osigurava djetetu pristup sadržajima vezanim uz njegove misli, osjećaje, zdravlje, osobine, ponašanje te odnos u obitelji i društvu. Shodno tome, dijete uz pomoć slikovnice postepeno uči razvijati mišljenje (analizu, sintezu, usporedbu, uopćavanje i apstrakciju).

Zadaća spoznajne funkcije slikovnice je da omogući djetetu provjeru njegovih spoznaja i znanja o stvarima, odnosima i pojavama. Samim time slikovnica djetetu pruža povratnu informaciju o njihovoj ispravnosti (Martinović i Stričević 2011).

Iskustvena funkcija slikovnice pomaže i pruža posredno iskustvo djetetu. Mnogo toga dijete ne može doživjeti neposrednim iskustvom, a može iskusiti kroz slikovnicu, na primjer, gradsko dijete može spoznati život na selu; domaće životinje, vrt, voćke... Martinović i Stričević (2011) navode kako se kroz slikovnice može omogućiti djetetu da uči o multikulturalnosti i multietičnosti, traumatičnom iskustvu nasilja, starim zanatima, te da se u slikovnicama takve teme obrađuju na interesantan, duhovit i nenametljiv način u prenesenom značenju. "I zato baš slikovnica može zapodjenuti razgovor roditelja s djetetom, razmjenu znanja i iskustava te uspostaviti veze između dviju generacija" (Čačko 2000:16).

Estetska funkcija igra veliku ulogu u slikovnici. Dijete će rađe poseći za slikovnicom koja mu je oku ugodna, koja ima ugodne boje, nego za nekom hladnijih i tmurnih tonova. S obzirom da slikovnica znatno utječe na ukus djeteta, ona kroz

estetsku funkciju omogućuje razvijanje osjećaja za lijepo. Čačko (2000) također navodi kako se kroz estetsku funkciju utječe na oblikovanje stavova i zanimanje za knjigu, te se razvija osjećaj i ljubav prema čitanju ili iz užitka ili iz zabave.

Zabavna funkcija nije ništa manje značajna za djecu. „Dijete kroz igru upija znanje, koje je za njega na prvi pogled skriveno“ Čačko (2000:16). Upravo iz tog razloga, mnogi autori navode da je upravo zabavna funkcija preduvjet za ostale funkcije. Prema naputcima posrednika, dijete se sa slikovnicom mora igrati i zabavljati, kako ono ne bi doživjelo slikovnicu dosadnom i odbojnom.

Martinović i Stričević (2011) navode kako govorno-jezična funkcija potiče i podupire usvajanje i bogaćenje rječnika, upoznavanje karakteristika teksta, te razvoj fonemske i fonološke osviještenosti. „Navedene se funkcije međusobno prepliću, rijetko se jedna ostvaruje neovisno o drugoj, a posebice je to izraženo kod govorno-jezične funkcije. Ona se ostvaruje s ostalim funkcijama, a često i kao njihova posljedica“ (Martinović i Stričević 2011:53).

6. VRSTE SLIKOVNICA

Postoje različiti kriteriji podjela slikovnica, svaki autor ima svoj zasebni kriterij po kojem klasificira podjelu slikovnica. Stoga temeljni, najpotpuniji kriterij široke podjele slikovnica donose Majhut i Zalar (2008), koji dijele slikovnice s obzirom na oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, tehniku oblikovanja i sudjelovanje recipijenta.

Navodeći oblik kao kriterij za podjelu slikovnica, Majhut i Zalar navode ove oblike: leporello slikovnica, pop-up slikovnica, nepoderiva slikovnica, slikovnica-igračka, multimedijalna slikovnica i elektronička slikovnica. Leporello slikovnica je slikovnica koja se otvara i zatvara poput harmonike, te svaka ilustracija na svakoj stranici djeluje kao cjelina. Pop-up slikovnica je slikovnica s dvodimenzionalnim ilustracijama koje iskaču u trodimenzionalne ilustracije. Nepoderiva slikovnica je slikovnica izrađivana od platnenog ili plastičnog materijala. Slikovnica-igračka je slikovnica sa interaktivnim sadržajima. Multimedijalna slikovnica je slikovnica koja osim slika sadrži i tekstni zvuk. Elektronička slikovnica je slikovnica u kojoj je osim likovnog i tekstualnog sadržaja, uključena i primjena moderne tehnologije.

Slikovnice s obzirom na strukturu izlaganja dijele se na narativne i tematske slikovnice. U narativnim slikovnicama je pripovjedač ujedno i narator priče, a to su slikovnice s više kratkih priča ili samo s jednom pričom koja se proteže kroz cijeli tekst. Narativne slikovnice su najčešće prerade bajki. Tematske slikovnice prikazuju svakodnevni život djeteta koristeći kao teme i motive obitelj, životinje, prirodu i slično, one se najčešće dijele na poučne ili informativne slikovnice te na umjetničke slikovnice.

Kada govore o temi, Majhut i Zalar tvrde da u slikovnicama sadržaj može biti bilo što, odnosno ono što se tematski može obraditi. Bezbroj je mogućnosti, no neke od najčešćih tema su svakodnevni život, priroda, razne igre, abecedni sadržaj slikovnica, brojčani sadržaj slikovnica, fantastika i slično.

Likovne tehnike koje se koriste prilikom likovnog oblikovanja u slikovnicama su fotografske slikovnice, lutkarske slikovnice, strip slikovnice, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika i interaktivne slikovnice. Fotografske slikovnice su slikovnice koje nastaju korištenjem različitih fotografija. Lutkarske slikovnice su slikovnice koje oblikovanjem lutaka od različitih materijala. Strip slikovnice su slikovnice koje nastaju spojem stripa i slika. Slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika su slikovnice

koje nastaju ubacivanjem stvarnih radova. Interaktivne slikovnice su slikovnice koje nastaju zbog praćenja djetetova interesa u igri i njegove motivacije.

Majhut i Zalar (2008), navode da prema sudjelovanju recipijenta postoje razne slikovnice kojima se dijete može samostalno služiti kao i one za koje je potrebno aktivno posredno sudjelovanje odraslih u njihovom čitanju. Također, pripovjedač je potreban za posredovanje između slikovnice i djeteta, te je on također veza između književnog teksta i ilustracije.

7. ODGOJ

Iako je veoma teško postići jedinstvenost oko definicije odgoja, postoji cjelokupna suglasnost oko definicije da je odgoj ljudska aktivnost u kojoj čovjek postaje čovjekom, tj. to je cjelokupni proces u kojem se čovjek razvija u ljudsko biće (Bognar 2015:10).

Da bi se dobio odgovor na pitanje što je odgoj, najprije moramo dobiti odgovor na pitanje što je čovjek. Čovjek je živo biće koje se razlikuje od drugih živih bića po biološkim svojstvima koja su nastala evolucijom. Tako on spada u porodicu hominida, koji je evoluirao u bića koja su sposobna hodati uspravno na dvije noge, za razliku od čimpanzi koje hodaju uz pomoć dlanova ruku. Čovjekova čeljust i zubi se znatno razlikuju od ostalih bića iz porodice hominida, a poseban značaj se stavlja na ljudski mozak, koji je znatno veći u odnosu na veličinu tijela. Također, razvijamo se znatno sporije u odnosu na ostala bića. Bognar (2015) navodi kako su od fizičkih razlika daleko bitnije one razlike u našem ponašanju, stvaralaštvu i društvenim odnosima. Također, ističu se i sljedeće značajke modernog čovjeka: dugoročno planiranje, apstraktno mišljenje, inovativno rješavanje problema, simboličko mišljenje, pripadanje zamišljenim zajednicama ljudi koje nismo nikada sreli, te sposobnost prepoznavanje sebe i drugih kao zasebnih inteligentnih bića, no najznačajnija značajka je naša sposobnost življenja u vlastitim glavama.

Stoga, na pitanje što je odgoj, Bognar (2015) se poziva na tri autora u Hrvatskoj koja su svojim pristupima razmotrili pojam odgoja. Vukasović, Pastuović i Polić navode kako je za odgoj bitna namjera, odnosno, ljudi planski i svjesno planiraju odgoj, prenose iskustva svojih predaka s koljena na koljeno. Nadalje, određuju odgoj kao organizirano afektivno učenje. Također, smatraju kako se odgojem ništa znatno više ne postiže nego za što je čovjek evolucijski spreman, odnosno, čovjek unaprijed ima danu prirodu te se to odgojem ne može promijeniti (Bognar 2015).

Odgajanje je ljudski fenomen koji postoji otkako postoji i ljudski rod. Odgoj je veoma važan za ljudski rod, kako za pojedinca, tako i za cijelu zajednicu. Odgoj je dugotrajan proces koji vodi od nastanka čovjeka do punine čovještva. Prije svega odgoj je aktivan proces, odnosno, veza između subjekta i objekta, odnosno, međusobno davanje i primanje. Također, odgoj je i biološki proces koji podržava, uzdržava, othranjuje i razvija tek nastali fizički život. S obzirom da je čovjek duhovno i

razumno biće, odgoj je također i psihološki proces. Oblikovanim procesom čovjek se izgrađuje, nadograđuje, upotpunjuje i razvija do svog savršenstva. Upravo zbog čovjekova usavršavanja do savršenstva, odgoj je i proces usavršavanja. Čovjek se odgaja ne samo usavršavajući svoje sposobnosti, već i obogaćivanjem i proširivanjem istih. Aksiološkim procesom odgoja se smatra akcija usvajanja i osvajanja bioloških, estetskih, intelektualnih, društvenih, kulturnih vrednota. Uz to, odgoj je i personalni proces, odnosno međuljudski odnos između odgajatelja i odgajanika koji koji je upućen na formiranje ljudske osobe, ličnosti. Na kraju, odgoj je i društveni proces, on je moguć samo u društvu, pa makar i u krugu obitelji (Bezić 1977).

Svrha odgoja je poimanje osobnosti kakva bi ona trebala biti, odnosno, ideal osobnosti, tj., ona opisuje kakva bi zrela i kompetenta osoba trebala biti. To najviše ovisi jednim dijelom o ljudskoj naravi, a dijelom o društvu u kakvom se čovjek kreće. Što je kultura društva bogatija i složenija, to su jasnije izrečeni uvjeti koji su postavljeni. Kako bi se udovoljilo tim uvjetima, članovi moraju usvojiti mnoge spoznaje, sposobnosti, vrline i uvjerenja. Sve to se smatra poželjnim u društvu, te se to predstavlja kao odgojni cilj. Nužno je shvatiti da odgojni ciljevi uključuju i odgajatelje i odgoj. Oni su prije svega ideali, koji nisu zamišljeni samo za odgoj mladih već su dio sastavnice kulture te su namijenjeni svim uzrastima. Ti ideali postaju odgojni ciljevi samo ukoliko su opisuju ono što bi odgojenici trebali postati i prema kojem rezultatu bi ih odgojitelji trebali voditi (Brezinka 2005).

8. ODGOJNA ULOGA SLIKOVNICE

Slikovnica kao prva djetetova knjiga mora zadovoljiti niz bitnih funkcija kako bi se ostvario odgojni potencijal slikovnice, kroz koje dijete gleda i pokušava razumjeti suvremeni svijet. Djetetu slikovnica omogućuje i pomaže da bolje razumije sebe kao individuu i svijet u kojem se nalazi, da saznaje što ih zanima o okolini, te da im поблиže objasni razne situacije u vrtiću, obitelji, prirodi, vanjskom svijetu. Djeca čitajući slikovnice stvaraju jaču vezu sa roditeljima i svojim prijateljima, iznašaju svoje stavove i mišljenja te komentiraju. Slikovnica također omogućuje djetetu da izgrađuje svoje stavove, da razvija svoje mišljenje, sposobnost usporedbe i uočavanja, pomaže djetetu razumjeti veze između stvari, pojava i situacija, te način na koji može doći do potrebnih informacija, osigurava pristup sadržajima koji su vezni za djetetove misli, osjećaje, potrebe, zdravlje, odnose među prijateljima i obitelji, pomaže mu kako riješiti probleme kojih možda nije bilo niti svjesno. Čitajući slikovnice, djeca spoznaju da se odgovori na sva njihova pitanja nalaze upravo u slikovnicama i knjigama, ono shvaća knjigu kao igru, no ujedno kroz nju i uči (Šišinović 2011).

S vremenom se u društvu uvidjela važnost slikovnica u odgoju i obrazovanju, te je nedugo nakon toga došlo do pojave velikog broja slikovnica različitih vrsta. Stoga, Hlevnjak (2000) i Stričević (2006) navode kako se pravilnim odabirom prve djetetove knjige nastoji očuvati djetetova tjelesna sigurnost, primjerice, odabiru se slikovnice koje su prikladne za određenu djetetovu dob, nastoji očuvati i zdravlje djeteta te kako treba zadovoljiti njegove razvojne potrebe. Na temelju toga se zaključuje da, ukoliko je kvalitetno napravljena, slikovnica ima veliku ulogu u odgojnom i obrazovnom aspektu.

9. PRIMJENA SLIKOVNICE

Obiteljska i izvanobiteljska sredina kao što su jaslice, vrtić, igraonica i knjižnica, jesu prva okruženja u kojima se djeca upoznaju sa slikovnicom, odnosno knjigom. Posrednici između djeteta i slikovnice su upravo odrasli, odnosno, odgajatelji i roditelji o čijim osobnostima, odnosu prema djetetu, stavovima prema knjizi i čitanju ovisi hoće li djeca postati samo čitači ili njeni doživotni čitatelji (Kiš i Pavić 2019).

9.1. Primjena slikovnice u vrtiću

Zalar, Boštijančić i Schlosser (2008) navode kako je pred odgajateljima veoma zahtjevan posao vezan za stvaranje pozitivnog i poticajnog ozračja za dijete i slikovnicu. Nije dovoljno samo dati djetetu slikovnice, već ih je potrebno postepeno uvoditi u dječji život, tako da uz igračke upravo ona postane dio dječje svakodnevnice. U početku, do svoje treće godine djeca nisu u mogućnosti i nemaju interesa za vlastitim odabirom slikovnice, pa taj odabir čine odgajatelji umjesto njih. Dakle, odgajatelj odabire slikovnice za djecu prema ilustracijama i tekstu, što znači da tekst mora biti prilagođen djetetovoj sposobnosti razumijevanja poruke koju prenosi, tj., smislen, zanimljiv i pisan jasnim i djetetu razumljivim jezikom. Ilustracije moraju biti jasne i djetetu razumljive, estetski vrijedne, skladnih boja, maštovite, s manje detalja za mlađu djecu, a bogatije detaljima za stariju djecu, te realne kada djetetu pojašnjava neke pojmove. Uz pomoć odgajatelja, djeca u vrtićima kroz slikovnicu postupno upoznaju slušanu i pisanu riječ, te samim time obogaćuju svoj interes za knjigom, te obogaćuju svoje izražavanje. Također, Visinko (2005) navodi kako se kroz slikovnicu i njenu priču može razvijati jezični izraz djece te bogatiti njihov rječnik. Odrasli najčešće nisu dovoljno dobro upoznati sa slikovnicom, njezinim karakteristikama i ulogom u dječjem životu. Samim time, slikovnica ostaje nedovoljno istražena i nedovoljno iskorištena u radu s djecom predškolske dobi. Upravo zbog toga su tu odgajatelji čija je glavna uloga pronaći brojne odgovore na pitanja o vrijednosti i značaju slikovnice, omogućiti roditeljima da lako dođu do slikovnica, informirati roditelje o dobrobiti slikovnica za dječji razvoj.

9.2. Primjena slikovnice u obitelji

Visinko (2005) navodi kako dijete do svoje treće godine nije zainteresirano za praćenje priče iz slikovnica, no potkraj toga razdoblja, dijete se može zanimati za neku sliku ili lik. Nadalje, Visinko (2005) također navodi kako roditelje oduševljava, ali ponekad i plaši poistovjećivanje njihove djece s likovima. Roditelji su često zbunjeni oko odabira slikovnica. Oni najčešće odabiru ili preporučuju međusobno slikovnice za koje smatraju da ih djeca trebaju pročitati. Neki roditelji nemaju prilike kupiti, pa čak ni posuditi slikovnice, te automatski samim time niti ne znaju koliko su slikovnice zapravo bitne u djetetovu razvoju. Oni bi trebali biti djetetov poticaj za aktivnosti vezane za čitanje, te za samostalno stvaranje predodžbi o likovima i radnji koja se odvija u slikovnicama. Samim time, djeci moraju biti dostupne i omogućen pristup slikovnicama koje su primjerene te koje su maštovito ilustrirane. Također Šišinović (2011) navodi kako osim čitanja priča roditelji mogu organizirati i aktivnost čitanja pjesama sadržanih u slikovnicama. „Aktivnosti mogu mijenjati svoj očekivani tijek te postati osnova za druge aktivnosti koje se na njih spontano, prirodno i logično nastavljaju. Upravo aktivnosti do kojih se dolazi spontano, koje se ne planiraju unaprijed, imaju veliku odgojno- obrazovnu vrijednost. Nužno je naglasiti i kako je prilikom planiranja i provedbe aktivnosti sa slikovnicom od velikog značaja način komunikacije koji odrasli njeguju te materijalnoprostorni i vremenski kontekst koji stvaraju, kao i ozračje koje prevladava tijekom aktivnosti“ (Šišinović 2011:9).

10. VAŽNOST ČITANJA SLIKOVNICA DJECI

Postoje brojni razlozi čitanja slikovnica djeci. Prije svega, čitanjem slikovnica obogaćuje se djetetovo iskustvo te se šire vidici. Na taj način dijete se uči kako slušati jedni druge, kako prepoznati i uvažavati svoje i tuđe osjećaje te se povezivati s njima, kako razlikovati pravdu od nepravde, dobro od lošeg. Stričević (2006) navodi kako se slikovnicom potiče djetetov emocionalni, intelektualni i socijalni razvoj, izgrađuje se osjećaj bliskosti i povezanosti s djetetom, te empatija. Slikovnica djecu poučava o bitnim životnim vrijednostima, te oblikuje njihove stavove prema životu i ostalim ljudima. Mnogi se pitaju je li bolje samo čitati djeci ili i ispričati priču. Naime, čitanjem slikovnica djeca se lakše koncentriraju i bolje razumiju priču kroz povezivanje slika s tekstom. Dijete bi trebalo biti uključeno u čitanje slikovnica, što znači da bi se tijekom čitanja djetetu trebala postavljati pitanja o pročitanom, razgovarati o slikama u slikovnici. Također, na kraju čitanja trebao bi uslijediti razgovor o pročitanom tekstu.

S druge strane, pričanje priča nije potkrijepljeno tekstom i slikama, te je to za pripovjedača nešto teži posao, zato što treba osmisliti priču, treba izražajno pripovijedati te treba koristiti i gestikulaciju, odnosno, roditelj i odgojitelj treba biti dobar interpretator kako bi djetetu što bolje dočarao priču (Visinko 2005).

11. ULOGA ODGAJATELJA U KORIŠTENJU SLIKOVNICE U VRTIĆU

U današnjem svijetu veoma je bitno od najranije dobi početi usvajati čitanje i pisanje te općenito razvijati govorno-jezične sposobnosti. Za pravilan govorno-jezični razvoj vrlo je bitno da djeca budu okružena poticajima iz okoline. Veliku ulogu tu imaju odgajatelji, koji potiču dječje govorne sposobnosti upravo čitanjem slikovnica. Petrović-Sočo (1997:12) navodi kako odgajatelji i djeca uspostavljaju međusobnu komunikaciju te je temelje na stvaranju socioemocionalne veze, koja se svakodnevno razvija kroz praktične aktivnosti odgajatelja i djeteta. Nadalje, autorica navodi kako je potrebno da odgajatelj organizira i kreira različite aktivnosti da bi se uspostavila verbalna komunikacija s djetetom i razumio njegov govor o predmetima i aktivnostima. Također navodi da je pritom najvažnije da odgajatelj takve situacije koristi za izazivanje spontanog govora kod djece. „Dobro i pravodobno odabrana aktivnost prirodno će izazvati zanimanje djeteta i omogućiti mu da govor koristi na raznolik način i u različite svrhe“ (Petrović-Sočo 1997:12).

Petrović-Sočo (1997) navodi kako se komunikacija između odgajatelja i djece odvija u kontekstu praktične aktivnosti, te kako je aktivnost zajedničkog razgledavanja slikovnice jedna od njih, stoga je veoma bitno da se komunikacija između odgajatelja i djece uspostavi zbog velikog utjecaja na razvoj govora djeteta.

12. PRIJEDLOG AKTIVNOSTI KORIŠTENJA SLIKOVNICE U VRTIĆU

Tijekom odrađivanja praktične nastave u vrtiću, koristeći slikovnicu, provela sam aktivnost tijekom koje sam djeci pobliže objasnila svakodnevne aktivnosti poput pospremanja, jedenja ručka, popodnevnog odmora. Cilj aktivnosti je bilo upoznati djecu s slikovnicom *Miffy u kući*. Na taj način željela sam proširiti i obogatiti dječje spoznaje o svakodnevnim aktivnostima i naučiti ih nove boje.

Aktivnost je provedena u Dječjem vrtiću Čavlić, podružnica Petešić, koji se nalazi na Čavlima u predgrađu grada Rijeke. Aktivnost je provedena pod vodstvom mentorice Anamarie Geriol. U mješovitoj skupini Leptirići upisano je 22 djece, od toga je 11 dječaka i 11 djevojčica, troje djece je u 3. godini života, petero u 4. godini života, šestero u 5. godini, a osmero u 6. godini života. U skupini je i dječak s autizmom pod pratnjom asistenta.

Za ovu aktivnost sam odabrala slikovnicu *Miffy u kući*, autora Dicka Brune, objavljene 2000. godine. Tvrdoga je uveza, formata 20x20, stranice su kvadratnog oblika, dovoljno male da ih male ruke mogu držati. Crtež je jednostavan, nema suvišnih detalja, korištene su samo osnovne jake boje koje privlače djetetovu pozornost, a ilustracije imaju jasne linije. Stranice su od čvrstog papira kako bi dulje izdržale dječje listanje odnosno kako se ne bi tako lako potrgale. S lijeve strane, na bijeloj podlozi, nalazi se tekst u stihovima koji prati ilustraciju te ne sadrži informacije koje nisu povezane sa ilustracijom.

Ovom aktivnošću sam pokušala ostvariti niz integriranih zadataka kao što su stvaranje ugodnog raspoloženje među djecom, međusobno poštivanje i slušanje drugih, stvaranje međusobnog pozitivnog ozračja, poticanje na razvoj govora, te razvijanje fine motorike šake i prstiju. Također, ovom aktivnošću navela sam ih na iskazivanje vlastitog mišljenja i logičkog zaključivanja, te zapažanja i prepoznavanja. Nadalje, potaknula sam dječji interes, pažnju i pamćenje.

Izvedbom ove aktivnosti, prvenstveno se razvija tjelesni i psihomotorni razvoj, odnosno, razvoj koordinacije i preciznosti u baratanju predmetima, razvoj fine motorike šake, razvoj pamćenja i pažnje. Ovaj razvoj sam poticala likovnom aktivnošću tapkanja prstićima po papiru i kartonskoj kutiji.

Također se razvija i socioemocionalni razvoj i razvoj ličnosti, odnosno, razvoj sposobnosti prepoznavanja i izražavanja emocija, razvoja pojma i pozitivne slike o

sebi, te razvoj kooperativnosti, tj. suradništva u skupini. Ovaj razvoj sam poticala grupnim komentiranjem i sjedenjem na tepihu u krugu te grupnim razgovorom.

Nadalje, veoma je bitan razvoj taktilne i vizualne percepcije te razvoj operativnog mišljenja, poticanje mašte i kreativnosti, te razvoja vlastitih ideja igraju veliku ulogu u djetetovu razvoju. Ovo sam također poticala grupnim razgovorom, te poticanjem djece na komentiranje i izražavanje vlastitog mišljenja.

Jedan od najbitnijih i najkorisnijih razvoja koje potičemo kroz ovu aktivnost su komunikacijske potrebe, odnosno razvoj verbalne i neverbalne komunikacije, razvoj slušanja i razumijevanja govora te bogaćenje dječjeg rječnika. Ovaj razvoj sam poticala postavljanjem pitanja vezanih za slikovnicu djeci prije i poslije odrađene aktivnosti, na primjer: "Što smo danas naučili?", "Koje su osnovne boje?", "Hoćete li pospremati za sobom ako to do sada niste činili?", "Je li Vam se svidjela aktivnost?", "Biste li je htjeli ponoviti?"

Metode rada koje su korištene u ovoj aktivnosti su verbalne i neverbalne. Verbalne metode se ostvaruju metodom razgovora, usmenog izlaganja te demonstracije, one su odrađene grupnim razgovorom na tepihu, gdje se postavljanjem pitanja potiče djecu na izražavanje vlastitog mišljenja te međusobne komunikacije, dok se metode neverbalne komunikacije ostvaruju metodom praktične aktivnosti, metodom promatranja i metodom igre. Ovu metoda korištena je u grupnoj likovnoj aktivnosti, tapkanjem prstićima po papiru i kartonskoj kutiji.

Oblici rada koji su korišteni u ovoj aktivnosti su frontalni, individualni i grupni. Frontalni oblik rada je klasični oblik rada, odnosno, oblik rada u kojem je u centar pozornosti stavljen odgajatelj, te je sva pažnja usmjerena na njega. I ovaj oblik rada je korišten na tepihu tijekom razgovora i čitanja slikovnice, gdje su sva djeca bila usmjerena prema meni. Individualni oblik rada prilagođen svakom djetetu pojedinačno, te je on ujedno i najbolji oblik rada, a korišten je prilikom objašnjavanja likovne aktivnosti, ukoliko je to djetetu bilo potrebno. I za kraj je korišten grupni oblik rada, te je on idealan za razvijanje socijalne kompetencije. Ovaj oblik rada također je korišten na tepihu, nakon odrađene aktivnosti, ponovno smo sjeli u krug te međusobno komentirali i što smo naučili, bi li to voljeli ponoviti....

Aktivnost je započela okupljanjem djece na tepihu. Prije čitanja priče, proveo se s njima razgovor o njihovim svakodnevnim aktivnostima, te im se postavljaju pitanja: Pospremate li igračke?, Imate li puno igračaka koje trebate pospremati?,

Igrate li se ponovno nakon ručka ili idete odmah na spavanje? Koje su boje vaše igračke? Koje je boje vaša odjeća za spavanje?

Nakon postavljenih pitanja, čita se slikovnica koja prikazuje Miffy u svakodnevnim aktivnostima kao što su pospremanje igračkaka, jedenje ručka, odlazak na spavanje. Uz čitanje ove slikovnice također se uče i boje (crveni kovčeg, plavi kaputić, žuta stolica...). Za vrijeme čitanja se uključuju i preispituju djeca u prepoznavanju boja i stvari te se započinje razgovor o tome koje boje oni imaju odjeću i papučice ili možda nešto drugo što oni samo požele reći.

Nakon pročitane slikovnice, u likovnom centru pripremaju se tempere osnovnih boja koje djeca prstićima tapkaju i razmazuju po papirima i velikoj kartonskoj kutiji, koja se poslije koristiti za pospremanje igračkaka, te se pritom uče boje. Promatra se što nastaje njihovim miješanjem, i koje boje najčešće koriste i miješaju. Nakon odrađene aktivnosti, djeca se potiču na pospremanje sobe. Ponovno se okupljaju na tepihu, te se vodi razgovor o današnjoj aktivnosti; „Što smo danas naučili?“, „Koje su osnovne boje?“, „Hoće li, ukoliko nisu do sada, pospremati za sobom?“, „Je li Vam se svidjela aktivnost?“, „Biste li je htjeli ponoviti?“

Slikovnica, kao i sama aktivnost se veoma svidjela djeci. Od početka aktivnosti svi su bili zainteresirani i znatiželjni, te su postavljali mnoga pitanja, kao što su davala i odgovore na postavljena pitanja. Dobivena je pažnja od strane djece, te su iz slikovnice naučili nešto novo i usavršili staro iz svakodnevnog života. Također, pozitivno su reagirali na aktivnost i složni su kao skupina, te slušaju jedan drugoga i ne upadaju nikome u riječ nego svi čekaju svoj red. Nakon odrađene aktivnosti, pošli pospremati svoje stvari, te su komentirali da rade isto što i Miffy.

Slika 1. Djeca tapkaju prstićima po papiru- snimljeno dana 20.01.2020.

Izvor: Iz vlastite arhive, 2020.

Slika 2. Djeca tapkaju prstićima po kartonskoj kutiji- snimljeno dana 20.01.2020.

Izvor: Iz vlastite arhive, 2020.

13. PRIJEDLOG AKTIVNOSTI KOJE SE MOGU PROVESTI PRI KORIŠTENJU SLIKOVNICE U KRUGU OBITELJI

Šišinović (2011) navodi kako osim odgajatelja i roditelji mogu kvalitetnu i dobru slikovnicu koristiti u različitim igrovnim aktivnostima s djecom. Djeca putem slikovnica, tj. priča sadržanih u njima, prepoznaju neke svakodnevne, životne situacije, ali ujedno i otkrivaju svijet mašte. Neke aktivnosti mogu biti organizirane i uz pomoć slikovnica bez teksta, prilikom čega se svaka slika opisuje govorom, te na taj način nastaje tekst kojim djeca stvaraju vlastite slikovnice. „Također su značajni i brojni zadaci povezani s radnjom i sadržajem slikovnice koji utječu na razvoj djetetova govora, mišljenja, ali i pažnje – čime se povećava koncentracija djeteta. Jedna od takvih aktivnosti može biti npr. *glasovno oponašanje* životinja koje se susreću u slikovnici, ili likova“ (Šišinović 2011:9).

Za aktivnosti koje se mogu provesti u krugu obitelji odabrana je slikovnica *Što je što? Godišnja doba*, slikovnica s prozorčićima, Tessloff Verlag.

Naslovnica je tvrdog uveza, a formata 23x23, stranice su kvadratnog oblika. Crtež u slikovnici je jednostavan, nema detalja, te su korištene samo osnovne boje i linije. Ova poučna slikovnica s prozorčićima u sebi sadrži odgovore na mnoga dječja pitanja, te su ona detaljno objašnjena. S obzirom da ova slikovnica također sadrži korisne informacije, zadatke i vježbe za rješavanje, idealna je za kvalitetno provođenje vremena između roditelja i djeteta.

Kroz ponuđena sredstva i aktivnosti nastoji se upoznati djecu s godišnjim dobima kroz slikovnicu „Što je što? Godišnja doba, slikovnica s prozorčićima.“. Proširivanje i obogaćivanje dječjih spoznaja o godišnjim dobima (koje je koje godišnje doba, kakvu odjeću nosimo u koje godišnje doba, što radimo na ljetu, a što na zimu) te logičkom razmišljanju (hladno-zima i jakna, sanjkanje, pravljenje snjegovića, toplo-ljeto, odjeća kratkih rukava, more i plivanje). Poticanje djece na istraživačko-spoznajne aktivnosti (pronalaženje prirodnih materijala na vanjskom prostoru) te kreativnost s ponuđenim materijalima (potiče se razvoj dječje mašte i dječjeg razmišljanja s prirodnim materijalima iz prirode).

Ovom aktivnošću može se provesti niz integriranih zadataka kao što su stvaranje ugodnog raspoloženja između roditelja i djeteta, međusobno poštivanje i slušanje drugih, stvaranje međusobnog pozitivnog ozračja, usvajanje početnih matematičkih pojmova i razvoj govora, te razvijanje fine motorike šake i prstiju. Te

zadace se mogu postici svakodnevnim citanjem slikovnice, jer na taj nacin se razvija strpljenje kod djece vezano za slušanje dugih, bez upadanja u riječ. Također, ovom aktivnošću potiče se iskazivanje vlastitog mišljenja i logičkog zaključivanja, te zapažanja i prepoznavanja. Nadalje, potiče se dječja pažnja i pamćenje, te se to najbolje može uvidjeti kroz tijek priče i postavljanje pitanja o pročitanom.

Izvedbom ove aktivnosti prvenstveno se razvija tjelesni i psihomotorni razvoj, odnosno, razvoj koordinacije i preciznosti u baratanju predmetima, razvoj fine motorike šake, razvoj pamćenja i pažnje. Također, pomagalicama i sredstvima potiče se spretnost i preciznost kojima se razvija taktilna osjetljivost u radu. Postiže se čitanjem slikovnice, otvaranjem prozorčića i skupljanjem prirodnih materijala za izradu herbarija (prirodni materijal je kao što je nacrtan u slikovnici), te stolno-manipulativnim igrama.

Također se razvija i socioemocionalni razvoj i razvoj ličnosti, odnosno, razvoj sposobnosti prepoznavanja i izražavanja emocija, samostalno korištenje raznih materijala, pribora, pomagala i alata za izradu. Ovaj razvoj se postiže lijepljenjem dodataka na kartonsko stablo. Tijekom čitanja slikovnice razaznaju se dijelovi stabla u svim godišnjim dobima.

Nadalje, veoma je bitan istraživačko-spoznajni razvoj, tj. poticanje kognitivnih procesa. Također se postiže prikupljanjem prirodnih materijala. Na vanjskom prostoru se prikupljaju prirodni materijali koji su ranije spomenuti u slikovnici te se na taj način uviđa djetetovo paćenje i percepcija.

Razvoj taktilne i vizualne percepcije te razvoj operativnog mišljenja, poticanje mašte i kreativnosti, te razvoja vlastitih ideja igraju veliku ulogu u djetetovu razvoju. Ovaj razvoj se može postići crtanjem najdražeg godišnjeg doba na papiru.

Jedan od najbitnijih i najkorisnih razvoja ove aktivnosti su komunikacijske potrebe, odnosno razvijanje sposobnosti korištenja verbalne i neverbalne komunikacije, te tehnika za izražavanje osobnih doživljaja, misli i osjećaja. Ovaj razvoj se postiže prije, tijekom i nakon čitanja slikovnice, postavljanjem pitanja vezanih za godišnja doba, boje, životinje, biljke i slikovnicu općenito.

Jedne od najbitnijih aktivnosti su životno praktične i radne aktivnosti, koje potiču na samostalnost i urednost pri korištenju različitih materijala, razvijanje discipline i samokontrole te poticanje kulturnih navika kao što su slušanje sugovornika, odgađanje verbalne komunikacije, čekanje na red u igri., te razvoj osobne higijene (pranje ruku nakon odrađene aktivnosti). Također tu su i raznovrsne

igre kao što su crtanje najdražeg godišnjeg doba, herbarij-skupljanje lišća i cvijeća, stolno-manipulativna igra „Geometrijski oblici“, „Spoji odjeća-godišnje doba“.

Nadalje, tu su i istraživačko-spoznajne aktivnosti, odnosno, razvoj operativnog mišljenja (uspoređivanje, sličnosti i razlike), nove spoznaje o kraju i prirodi, te promatranje boja, oblika i uzoraka.

Aktivnost započinje pripremom djeteta za čitanje slikovnice. Prije čitanja priče, s djetetom se provodi razgovor o prirodi, biljkama, životinjama, bojama, godišnjim dobima. Postavljaju im se pitanja; „Koje Vam je najdraže godišnje doba?“, „Koje boje prevladaju u određeno godišnje doba?“, „Koja odjeća se nosi u toplo doba godine, a koja u hladno?“, „Koje životinje spavaju zimski san?“ Nakon postavljenih pitanja, čita se slikovnica koja prikazuje godišnja doba, toplo (ljetno) i hladno (zima) vrijeme, cvijeće, životinje..Uz čitanje ove slikovnice također se uče i boje (lišće tijekom jeseni, cvijeće tijekom proljeća...). Za vrijeme čitanja se uključuje i preispituje djeca u prepoznavanju boja, biljka i životinja te se započinje razgovor o tome kakvo je vrijeme trenutno vani, koje je godišnje doba, kakva se odjeća sada nosi, koje bilje i životinje su sada najviše aktivne.

Nakon pročitane slikovnice, predlažem crtanje najdražeg godišnjeg doba, obiteljski odlazak na obližnju livadu ili šumu, te prikupljanje prirodnog materijala za izradu herbarija (odgovarajuće biljke u odgovarajuće godišnje doba). Također predlažem izradu kartonskog stabla, na kojem je samoljepljiva traka, te dijete ovisno o godišnjem dobu stavlja različite dodatke (proljeće-cvijeće, ljeto-ribice, jesen-lišće, zima-pahuljice od vate).

Također mogu se provesti i dvije stolno-manipulativne igre, jednu sa geometrijskim oblicima; na podlozi se nalazi tematika svih godišnjih doba (cvijeće, more, lišće, snijeg) unutar geometrijskih oblika, s kojim dijete mora spojiti ponuđene iste geometrijske oblike (npr. krug sa snijegom-krug sa snijegom..), i memory; spoji odjeća-godišnja doba, odnosno na podlozi se nalaze sva 4 godišnja doba, te dijete mora spariti sličice koje je dobilo kao ponuđeno (npr. jakna, japanke, majica kratkih rukava, rukavice..).

Nakon odrađenih aktivnosti, dijete se može poticati na osobnu higijenu, pospremanje i uredno odlaganje materijala. Nakon pospremljenog materijala, predlažem ponovni razgovor o odrađenim aktivnostima, te postavljanje pitanja; „Kako ti se svidjela slikovnica?“, „Koja aktivnost ti se svidjela, a koja ti se nije svidjela?“,

„Što najviše voliš kod svog godišnjeg doba?“, „Bi li volio ponoviti ovu aktivnost i zašto?“

14. ZAKLJUČAK

Slikovnica se smatra prvom dječjom knjigom koja se promatra u sklopu dječje književnosti, a koja može biti poticaj za provedbu brojnih aktivnosti u sklopu kojih se djecu može poticati na razvoj znanja i vještina što utječe na njihov cjelokupni razvoj.

Iako se slikovnica kao vrsta relativno kasno razvila, danas je produkcija slikovnica jako velika. Tematski raspon suvremenih slikovnica je jako velik, pri čemu postoje i specijalizirane slikovnice u kojima je naglasak na odgoju i obrazovanju.

Slikovnice se mogu koristiti kao materijal za čitanje, ali i kao poticaj za brojne druge aktivnosti. One se mogu provoditi u okviru ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, pri čemu je velika odgovornost odgojitelja koju će slikovnicu odabrati, na koji će je način prezentirati djeci te na koji će ju način integrirati u svoj rad. Na drugačiji se način slikovnica koristi u obitelji. U aktivnostima sa slikovnicom mogu sudjelovati svi članovi obitelji, pri čemu roditelji preuzimaju odgovornost za odabir slikovnice i njihovo korištenje. U oba slučaja, treba naglasiti da su i odgojitelji i roditelji važni u svakodnevnom korištenju slikovnice kako bi od najranijih dana omogućili djetetu dodir s knjigom koja će mu omogućiti ljubav prema čitanju i knjigama.

LITERATURA

1. BATARELO KOKIĆ, I. (2015). *Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica*. Izvorni znanstveni članak 64 (3), str. 377-398.
2. BATINIĆ, Š., MAJHUT, B. (2001). *Od slikovnjaka do vragobe, Hrvatske slikovnice do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej.
3. BEZIĆ, Ž. (1977). Što znači odgajati? U: *Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti* 32 (4), str. 333-344.
4. BOGNAR, B. (2015). Čovjek i odgoj. U: *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja* 22 (2), str. 9-37.
5. BREZINKA, W. (2010). Svrha odgoja u obiteljima i u javnim školama u pluralističkoj situaciji. U: *Kateheza: časopis za vjeronauk u školi, katehezu i pastoral mladih* 27 (1), str. 5-9.
6. CRNKOVIĆ, M., TEŽAK, D. (2002.). *Povijest hrvatske dječje književnosti; od početaka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje d.d.
7. ČAČKO, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. U: JAVOR, R. (ur.) *Kakva knjiga je slikovnica*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, str. 12-17.
8. HAMERŠAK M., ZIMA, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international d.o.o.
9. KIŠ, M. i PAVIĆ, S (2019.) *Čitanje slikovnica od najranije dobi*. Zagreb: Školski portal, Školska knjiga d.d.
Dostupno na: <https://www.skolskiportal.hr/sadrzaj/savjeti-strucnjaka/citanje-slikovnica-od-najranije-dobi/> (pristupljeno 4. listopada 2020.)
9. KOS-PALISKA, V. (1997.) Likovni govor slikovnice. U: JAVOR, R. (ur.) *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, str. 88-93.
10. MARTINOVIĆ, I., STRIČEVIĆ, I., (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium: časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova* 4 (1), str. 39-63.
12. PETROVIĆ-SOČO, B., (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica: akcijsko istraživanje*. Zagreb: Alinea.
14. ŠIŠINOVIĆ, I., (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima* 17 (66), str. 8-9.

15. VISINKO, K. (2005.): *Dječja priča: povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga.
16. ZALAR, D., BOŠTIJANČIĆ, M. i SCHLOSSER, V., (2008). *Slikovnica i dijete: kritička i metodička bilježnica 1*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

SAŽETAK

Rad je predstavljen kroz sveukupno četrnaest poglavlja te se temelji na uporabi slikovnice u vrtiću te unutar obitelji. U radu se pojašnjava pojam dječje književnosti s posebnim naglaskom na slikovnicu. Navedene su funkcije i vrste slikovnica. Pojašnjen je pojam odgoja i navedene su odgojne funkcije slikovnice. Objasnjene su mogućnosti primjene slikovnice u vrtiću i obitelji te je istaknuta uloga odgajatelja u korištenju slikovnice. U drugom dijelu rada navedeni su konkretni primjeri aktivnosti koji uključuju slikovnicu, a koji se mogu provesti u vrtiću i obitelji.

SUMMARY

The work is presented through a total of fourteen chapters and is based on the use of the picture book in kindergarten and within the family. The paper explains the concept of children's literature with special emphasis on the picture book. Functions and types of picture books are listed. The concept of education is explained and the educational functions of the picture book are listed. The possibilities of using the picture book in kindergarten and family are explained, and the role of educators in using the picture book is emphasized. The second part of the paper gives concrete examples of activities that include a picture book, which can be carried out in kindergarten and family.